

5/2011

42. vuosikerta
Kasvatusopillisen aikakauskirjan 148. vuosikerta
Kasvatus ja koulun 97. vuosikerta

Kasvatus

Tämän teemanumeron päätoimittajat

Sirpa Lappalainen, Päivi Berg ja Reetta Mietola

Pääkirjoitus

Sirpa Lappalainen – Päivi Berg 411 Kulttuurintutkimuksellinen
– Reetta Mietola kasvatus-tieteen tutkimus?

Artikkeleita

- Mari Käyhkö 415 Vieras omassa perheessä. Koulussa hyvin menestyneiden tyttöjen koulunkäynti työläisperheessä
- Ritva Nätkin 427 Vanhemmuus julkisesti kerrottuna. Vanhemmuuden onnistuminen aikuisten lasten äitien ja isien jäsentämänä
- Mirka Räisänen 441 Koulutuspolitiikan punahilkka. Demko ry opettajan mallitarinan haastajana 1973–1989
- Annamari Vänskä 455 Queer + pedagogia = mahdoton yhtälö?
- Taru Ollikainen 468 Suosipeli yläkoulun informaalin kulttuurin kentällä – tyttöjen kamppailua mukaanpääsystä
- Sanna Aaltonen 480 Omalla lomalla. Nuorten näkökulmia lintsaamiseen

Kirja-arviointeja

- Veronika Honkasalo 493 Tyttöjen kesken. Monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-arvo nuorisotyössä (*Reetta Mietola ja Elina Lahelma*)
- Anne-Mari Souto 493 Arkipäivän rasismi koulussa. Etnografinen tutkimus suomalais- ja maahanmuuttaja nuorten ryhmäsuhteista (*Reetta Mietola ja Elina Lahelma*)
- Youdell, Deborah 497 School trouble. Identity, power and politics in education (*Tuuli Kurki*)

English Summaries

500

Kirjoittajat

503

Luetteloita

505

Pääkirjoitus

Kulttuurintutkimuksellinen kasvatuksen tutkimus?

Vuosi sitten kutsuimme tähän Kasvatuksen ja koulutuksen kulttuurit -teemanumeroon kirjoittajiksi tutkijoita, jotka tunnistavat kulttuurintutkimuksellisen näkökulman omakseen. Kirjoittajakutsussa olimme tietoisesti määritelleet kulttuurintutkimuksellisen näkökulman hyvin väljästi luonnehtien kulttuurintutkimuksellisesti orientoitunutta kasvatustutkimusta monitieteiseksi lähestymistavaksi, jossa kasvatustieteellinen näkökulma keskustelee esimerkiksi historian, naistutkimuksen, nuorisotutkimuksen, sosiologian ja sosiaalipsykologian lähestymistapojen kanssa. Tavoitteenamme oli rohkaista myös muiden tieteenalojen edustajia kirjoittamaan, koska toivoimme voivamme tarjota Kasvatus-lehden lukijoille uusia ja yllättäviä, ehkä vaiettujakin näkökulmia kasvatukseen ja koulutuksen tutkimukseen. Määräaikaan mennessä saimme 22 korkeatasoista abstraktia. Valitessamme tekstejä jouduimme miettimään, miten päädyimme määrittelemään jonkun tutkimuksen kulttuurintutkimukselliseksi ja miksi jostain toisesta emme tätä orientaatiota tunnista. Tässä pääkirjoituksessa pyrimme tekemään näkyväksi sitä, miten me toimittajat kulttuurintutkimuksen ymmärrämme ja mikä tekee valitsemistamme artikkeleista kulttuurintutkimuksellisia.

Artikkelissaan Merkitys, toiminta ja rakenne sosiologiassa: kulttuurinen näkökulma Pertti Alasuutari (2006) esittää hahmottelevansa kulttuurintutkimuksen teoreettisen viitekehyksen. Vaikka suhtaudumme varauksella siihen, että monista teoreettisista perinteistä ja metodologisista lähestymistavoista ammentavalle kulttuurintutkimukselle on ylipäätään mahdollista rakentaa teoreettista viitekehystä – kulttuurintutkimus ja -tutkijat kun ovat pikemminkin taipuvaisia pakenemaan määrittelyä ja nimeämistä – tunnemme Alasuutarin tavan määritellä kulttuurintutkimusta monella tapaa kotoisaksi. Kulttuurintutkimuksen kiinnostuksen kohteita ovat inhimillisen toiminnan rakenteelliset ja kulttuuriset reunaehdot sekä niiden puitteissa syntyvät ja jatkuvasti uudelleenmuotoutuvat subjektipositiot (emt. 82). Omissa tutkimuksissamme kulttuurintutkimuksellisuus on liittynyt vahvasti yhteiskunnallisten erontekojen analysointiin. Edustamassamme Helsingin yliopistossa toimivassa Kulttuurisen ja feministisen kasvatustutkimuksen ryhmässä olemme tarkastelleet kasvatuksen ja koulutuksen kulttuurisia käytäntöjä eli sitä, miten yhteiskunnalliset erot, kuten sukupuoli, etnisuus tai vammaisuus, tuottavat arjen diskursiivisissa käytännöissä (esim. Berg 2010; Lappalainen 2009; Mietola 2010). Erontekojen problematiikka kiinnittyy tutkimuksissamme tiivistä kysymykseen tasa-arvosta ja eriarvoistumisesta. Mari Käyhkön tutkimus tekeekin näkyväksi koulutustilastojen taakse kätkeytyvää luokka-aseman muotoutumisen prosessia. Artikkelissaan Vierras omassa perheessä. Koulussa hyvin menestyneiden tyttöjen koulunkäynti työläisperheessä Käyhkö keskittyy työläisperheissä kasvaneiden yliopistossa opiskelevien naisten koulutusvalintoja muovaaviin ja kehystäviin kysymyksiin – erityisesti perheeseen. Yliopistossa opiskelun myötä naiset tarkastelivat etäämmältä maailmaa, josta he ovat lähtöisin. He pohtivat, millaista heidän elämänsä oli ollut, kuinka heitä on kasvatettu ja kuinka heidän koulunkäyntiinsä on perhepiirissä suhtauduttu. Käyhkön tarkastelu kohdistuu arjessa ja kasvatuksessa läsnä oleviin eriarvoisuutta

tuottaviin arvostuksiin, käytäntöihin, malleihin, resursseihin ja sosiaalisiin suhteisiin. Myös Ritva Nätkin tarkastelee perhettä ja kasvatusta artikkelissaan Vanhemmuus julkisesti kerrottuna. Vanhemmuuden onnistuminen aikuisten lasten äitien ja isien jäsentämänä. Aineistonaan Nätkin käyttää Helsingin sanomien Kuukausiliitteen Perhesiteitä-tekstejä, joissa vanhemmat kertovat lapsensa aikuistumisesta. Artikkelissa analysoidut julkiset tarinat tuottavat varsin erityistä kuvaa kasvatuksesta ja kasvamisesta. Toisin kuin Käyhkön muistelutyön ja haastatteluiden avulla tuotetussa aineistossa, Nätkinin kokoamissa teksteissä kasvatusta merkityksellistyy projektina, jossa vanhempi on osannut tulkita lapsen ominaislaatu viisaasti. Nätkinin analyysi tuo esiin, kuinka kulttuurissa hyväksyttävät tavat olla vanhempi sukupuolituvat. Äitien kerronnassa korostuivat yhteydenpito ja samaistuminen, kun taas isät rakensivat kerronnassaan herkemmin vertailu- ja kilpailuasetelmia.

Kulttuurintutkimukselle on luonteenomaista valtavirrasta poikkeavien näkökulmien, kysymyksenasetteluiden ja lukutapojen etsiminen ja normatiivisten tulkintojen haastaminen. Usein tutkittavaa ilmiötä lähestytään erilaisin tekstianalyttisin menetelmin (katso esim. Alasuutari 2006, 83). Artikkelissaan Koulutuspolitiikan punahilkka – Demko ry opettajan mallitarinan haastajana 1973–1989 Mirka Räisänen tarkastelee opettajan koulutuspoliittista toimijuutta ottaen analyysinsä kohteeksi maltillisuutta korostavaa ja poliittisia kannanottoja välttävää normatiivista opettajuuden mallitarinaa aikanaan haastaneen vasemmistoaatteellisen koulutuspoliittisen yhdistyksen. Diskurssianalyysia ja erilaisia sosiosemiottisia lähestymistapoja yhdistäen Räisänen tuo esiin koulutuspolitiikan vivahteita peruskoulun varhaisvaiheilta. Demko toi aikanaan moniäänisyyttä koulutuspoliittisten kamppailujen kentälle ja särötti samalla opettajan traditionaalisessa mallitarinassa luonnollistettua epäpoliittisuuden ja puolueettomuuden myyttiä.

Kulttuurintutkimus on mahdollista nähdä myös perinteisten akateemisten oppialojen ahtautta kriittisesti refleктоivana tutkimuksena (Pöysä ym. 2010). Paul Willis (2008) pitää kulttuurintutkimukselle luonteenomaisena tapaa liikkua eri teorioiden, metodien ja tutkimusperinteiden yli, näitä yhdistellen ja luoden uutta. Queer-tutkimus onkin hyvä esimerkki tällaisesta monien tieteenalojen rajoja ylittävästä ja näistä ammentavasta lähestymistavasta, joka on vaikuttanut myös suomalaisen kasvatustieteen kentällä käytäviin keskusteluihin. Artikkelissa Queer + pedagogia = mahdollon yhtälö? Annamari Vänskä tarkastelee queer-pedagogiikkaa ja sen mahdollisuuksia yliopistopetuksessa. Artikkelissaan hän tarjoaa mainoskuvien avulla esimerkkejä queer-pedagogisista menetelmistä, jotka ohjaavat opiskelijaa tunnistamaan, kuinka esimerkiksi kulttuurituotteet osallistuvat heteronormatiivisuuden ja seksuaalisuuden hierarkioiden rakentamiseen ja kierrättämiseen. Opetettaessa queer-sensitiivistä kuvan lukemista yksi keskeisimmistä tavoitteista pedagogisessa tilanteessa on nähdä, millaiseksi mainoskuvan maailma kuvittelee katsojansa ja sen, mitä he haluavat nähdä. Kun huomio kiinnitetään mainoskuvien sukupuolituneisiin elementteihin, voidaan tavoittaa jotakin siitä maailmankuvasta, joka jakaa ihmiset sukupuolen perusteella dikotomisesti kahteen ryhmään – miehiin ja naisiin. Queer-pedagogiikan vahvuus on Vänskän mukaan sen kyvyssä auttaa haastamaan vallitsevia niin sukupuolta kuin koulutustakin hallitsevia ideologioita.

Suomalaisessa kasvatuksen ja koulutuksen tutkimuksessa kulttuurintutkimuksellista otetta edustaa erityisesti kasvatusta ja koulutusinstituutioissa tehty kouluetnografinen tutkimus, joka on ammentanut vaikutteita muun muassa Birminghamin kulttuurintutkimuksen keskuksessa Centre for Contemporary Cultural Studies (CCCS) kehitetyistä lähestymistavoista (ks. Gordon, Holland & Lahelma 2001). Ensimmäinen suomalainen mittava kouluetnografinen tutkimusprojekti oli Tuula Gordonin ja Elina Lahelman johtama, Suomen Akatemian (1994–1998) rahoittama, kuuden tutkijan voimin toteutettu Kansalaisuus, erot ja marginaalisuus koulussa – lähtökohtana sukupuoli -projekti (Gordon ym. 1999). Tämän jälkeen kouluetnografinen tutkimus on lisääntynyt ja moninaistunut sekä näkökulmiltaan että tutkimuskohteiltaan. Tässä teemanumerossa kouluetnografian perin-

nettä edustaa Taru Ollikaisen artikkeli Suosipeli yläkoulun informaalin kulttuurin kentällä – tyttöjen kamppailua mukaanpääsystä, jossa seitsemäsluokkalaisten tyttöjen kaverisuosiota tarkastellaan oppilaskulttuurin sosiaalista järjestystä rakentavana ilmiönä. Ollikainen tarkentaa analyysinsä ”suosittujen” tyttöjen ryhmään, jonka suhdetta muihin tyttöihin ja poikiin hän tarkastelee nuorten näkökulmasta käsin. Ollikainen tuo kiinnostavalla tavalla esille poikien keskeisen merkityksen tyttöjen aseman ja ryhmärajojen muodostumisessa. Vähemmän suosittu tytöt joutuvat luokissa helposti poikien arvostelun kohteiksi. Suosittujen, poikien kanssa hyvin toimeentulevien tyttöjen ryhmä taas muodostuu pitkälti (suosittujen) poikien hyväksynnän ehdoilla. Ollikaisen analyysi kiinnittyy keskusteluihin koulukiusaamisesta ja tyttöjen välisistä ystävyyksistä.

Nuorten näkökulmasta koulun kulttuuria tarkastelee myös Sanna Aaltonen artikkelissaan *Omalta lomalla*. Nuorten näkökulmia lintaamiseen. Aaltonen tarjoaa lukijalle kurkistuksen lintaamiseen asiaa tuntevien yhdeksäsluokkalaisten nuorten kertomana. Nuoret kertovat artikkelissa omasta lintaamisestaan ja pohtivat syitä toimintaansa retrospektiivisesti, jolloin esiin nousee myös kritiikkiä koulua kohtaan. Aaltonen mukaan koulun haaste onkin luoda yhteisöllisyyttä ja mukaan ottavaa koulukulttuuria.

Ymmärrämme kulttuurintutkimuksen olevan myös merkittäväällä tavalla muutosta tavoittelevaa, poliittista tutkimusta (Barker 2008). Kulttuurintutkimuksen ytimessä ovat tiedon tuotantoa ja valtasuhteita koskevat kysymykset (Hall 2001). Poliittisuus on tarkoittanut myös sekä tutkijan paikantuneisuuden tunnustamista että tutkijan vastuullistamista tutkimustiedon välittymisestä yhteiskuntaan (Lehtonen 1994; Pöysä ym. 2010). Kulttuurintutkimus onkin parhaimmillaan kantaottavaa ja refleksiivistä tutkimusta, jossa tutkijan toiminta ja tietämisen ja tiedon tuottamisen ehdot ovat tarkastelun kohteena. Tämä teemanumero päättyy kirja-arvioihin kolmesta teoksesta, joissa kaikissa on vahvasti esillä tällainen poliittisuus ja pyrkimys vaikuttaa kasvatustieteiden toimintaan. Sekä Anne-Mari Souto että Veronika Honkasalo paikantavat tutkimuksensa rasmin tutkimuksen kenttään ja tarkastelevat kriittisesti niitä tapoja, joilla kasvatustieteet pyrkivät hallinnoimaan kansallista ja etnistä moninaisuutta. Deborah Youdell tarkastelee kirjassaan kouluarjen politiikkaa käyttäen hyväkseen vastapolitiikan teorioita ja kasvatustieteen radikaaleja lähestymistapoja. Nämä teokset, kuten myös tämän teemanumeron artikkelit avaavat mahdollisuuksia toisin katsomiseen ja käsitteellistämiseen. Toisin katsomisesta on mahdollista liikkua toisin tekemiseen – niin kasvatuksen käytäntöjen kuin tutkimuksenkin kentillä. Tämän ymmärrämme olevan kulttuurintutkimuksen tavoitteena, ja tälle myös kulttuurintutkimuksellisen näkökulman voima rakentuu.

Lähteet

- Alasuutari, P. 2006. Merkitys, toiminta ja rakenne sosiologiassa: kulttuurinen näkökulma. *Sociologia* 43 (2), 79–92.
- Barker, C. 2008. *Cultural studies. Theory and practice*. 3. Ed.. London: Sage.
- Berg, P. 2010. Ryhmärajoja ja hierarkioita: Etnografinen tutkimus peruskoulun yläasteen liikunnanopetukselta. Helsingin yliopisto, Sosiaalipsykologisia tutkimuksia 22.
- Gordon, T., Holland, J. & Lahelma, E. 2001. Ethnographic research in educational settings. Teoksessa P. Atkinson, A. Coffey, S. Delamont, J. Lofland & L. Lofland (toim.) *Handbook of Ethnography*. Lontoo: Sage.
- Gordon, T. & Lahelma, E., Hynninen, P., Metso, T., Palmu, T. & Tolonen, T. 1999. Learning the routines. “Professionalisation” of newcomers to secondary school. *International Journal of Qualitative Studies in Education* 12 (6), 689–705.
- Hall, S. 2001. Foucault: Power, knowledge and discourse. Teoksessa M. Wetherell, S. Taylor & S. Yates (toim.) *Discourse theory and practice: a reader*. London: Sage.
- Lappalainen, S. 2009. Making differences and reflecting on diversities: embodied nationality among preschool

- children. *International Journal of Inclusive Education* 13 (1), 63–78.
- Lehtonen, M. 1994. Kulttuuritutkimus modernin kritiikkinä. *Filosofinen N&N aikakauslehti*, 1/1994. http://www.netn.fi/194/netn_194_leht.html. Luettu 19.10.2011.
- Mietola, R. 2010. Reippaasti itekseen vai kädestä pitäen? Monenlaiset oppilaat, ammatinvalinnanohjaus ja koulutusmarkkinoiden asiakkuus. Teoksessa K. Komulainen, S. Keskitalo-Foley, M. Korhonen & S. Lappalainen (toim.) *Yrittäjyyskasvatus hallintana*. Tampere: Vastapaino.
- Pöysä, J., Järviluoma, H. & Vakimo, S. (toim.) 2010. Luotuja kulkemaan: johdatus vaeltaviin metodeihin. Teoksessa J. Pöysä, H. Järviluoma & S. Vakimo (toim.) *Vaeltavat metodit*. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.
- Willis, P. 2008. Foreword. Teoksessa C. Barker, *Cultural studies. Theory and practice*. 3. Ed. London: Sage.

Sirpa Lappalainen
Päivi Berg
Reetta Mietola

Tiivistelmät

Käyhkö, Mari. 2011. VIERAS OMASSA PERHEESSÄ. KOULUSSA HYVIN MENESTYNEIDEN TYTTÖJEN KOULUNKÄYNTI TYÖLÄISPERHEESSÄ. *Kasvatus* 42 (5), 415–426.

Suomessa kodin varallisuus ei pääsääntöisesti rajoita nuoren opiskelua. Sen sijaan luokka kulttuurisena ja sosiaalisena kysymyksenä on merkityksellinen tekijä, joka ohjaa nuorten kouluttautumista mahdollisuuksien tasa-arvosta huolimatta. Artikkelissa keskityn työläisperheissä kasvaneiden (ja myöhemmin yliopistoon opiskelemaan siirtyneiden) naisten koulussiirtymien taustalla oleviin arkisiin, valintoja muovaaviin ja kehystäviin kysymyksiin – erityisesti perheeseen. Tarkastelen naisten lapsuus- ja nuoruusaikaa ja erityisesti sitä, kuinka näiden 1960–1980-luvuilla syntyneiden naisten koulunkäyntiin on perhepiirissä suhtauduttu ja millainen asema nuoren koulunkäynnillä on ollut perheen arjessa. Pohdin myös, millaiset tekijät ovat erkaannuttaneet naisia suvun koulutusmallista. Tutkimusaineisto on tuotettu pääosin kollektiivisella muistelutyömenetelmällä. Yhteiskuntaluokka konkretisoituu perheiden erilaisina elämänorientaatioina, malleina, arvostuksina, käytäntöinä ja resursseina. Toisaalta työväenluokka ei ole yksi yhtenäinen ryhmittymä arvostus- ja kokemusmaailmoiltaan. Eri työläisperheissä on eri tavoin tilaa koulunkäynnille kuten myös toisin tekemiselle.

Asiasanat: yhteiskuntaluokka, sukupuoli, koulunkäynti, perhe, muistelutyö

Nätkin, Ritva. 2011. VANHEMMUUS JULKISESTI KERROTTUNA. VANHEMMUUDEN ONNISTUMINEN AIKUISTEN LASTEN ÄITIEN JA ISIEN JÄSENTÄMÄNÄ. *Kasvatus* 42 (5), 427–440.

Artikkelissa tarkastellaan narratiivisella tutkimusotteella tapaa, jolla vanhemmat kertovat lastensa lapsuudesta ja aikuistumisesta. Tarkastelluilla vanhemmilla sekä lapsilla on taiteellisia tai tieteellisiä saavutuksia tai ammatti tai asema, jossa he ovat saaneet julkisuutta. Aineisto koostuu vanhempien kertomuksista, jotka on valittu Helsingin Sanomien Kuukausiliitteen Perhesiteitä-palstalta. Artikkelissa kysytään, miten aikuisten lasten äidit ja isät kertovat lapsen irrottautumisesta sekä yhteisyydestä ja yhteydenpidosta lapsensa kanssa ja miten he jäsentävät suhteissaan ja lapsen elämässä tapahtuvan muutoksen ja jatkuvuuden. Teemoja, joiden kautta aineiston kertomuksia luen, ovat kuvaukset lapsen ominaislaadusta, vanhemmista irrottautumisesta, kasvatuksesta ja ohjaamisesta, lapsen uranvalinnasta, itsensä toteuttamisesta ja muista valinnoista sekä yhteydenpidosta vanhempien kanssa. Kertomusten jäsentymisessä kiinnitetään huomiota vanhempien puheen äiti- ja isätapaisuuteen. Kertomuksista hahmottuu mallitarina, joka ei ole kuitenkaan kovin yhtenäinen. Sen juoni etenee vaikeuksien kautta voittoon, ja loppunousu koostuu lapsen menestymisestä, vanhemmuuden onnistumisesta ja lapsen yhteydenpidosta vanhempiensa kanssa aikuisenakin.

Asiasanat: vanhemmuus, jatkuvuus, aikuisuus, aikuistuminen, kertomus, sukupuoli

Räisänen, Mirka. 2011. KOULUTUSPOLITIIKAN PUNAHILKKA – DEMKO RY OPETTAJAN MALLITARINAN HAASTAJANA 1973–1989. *Kasvatus* 42 (5), 441–454.

Artikkelissa tarkastellaan yleissivistävän koulutuksen opettajan koulutuspoliittista toimijuutta sellaisena, jollaiseksi se rakentuu Demokraattiset koulutyöntekijät -yhdistyksen järjestöpuheessa. Vasemmistoaatteellista Demkoa (1973–1989) tarkastellaan vastatarinana suomalaisen opettajan traditionaaliselle mallitarinalle, jossa yhteiskunnallinen neutraalius ja puolueettomuus ovat näyttäytyneet kyseenalaistamattomina hyveinä. Teoreettisesti sitoudutaan Michel Foucault'n ja Pierre Bourdieun valta- ja diskurssianalyttisiin käsitteisiin. Tutkimusaineisto muodostuu Demkon äänenkannattajan, *Koulutyöntekijä*-lehden, linjateksteistä vuosilta 1973–1989. Diskurssianalyysiä ja A. J. Greimasin aktanttianalyysiä yhdistäen aineistosta konstruoidaan esiin demkolainen kertomus sekä tämän kertomuksen puitteissa tuotettu "totuus" opettajan koulutuspoliittisesta toimijuudesta. Analyysi paljastaa aineistopuheen muuttuvan tutkitulla ajanjaksolla: 1970-luvulla tarinan sankarin osassa on Demko kollektiivisena painostustoimijana. Yksilön rooliksi jää demkolaisen aatteen kyseenalaistamaton omaksuminen ja "liikkeen" massavoimaksi antautuminen. 1980-luvulla järjestöllisestä itsekritiikistä kumpuaa ehdotus uudeksi kertomukseksi, jossa monoliittiseksi tunnistettu järjestösubjekti hylätään. Tarinan sankariksi nostetaan nyt yksilö, joka pohtii kriittisesti aatteen merkitystä suhteessa työkäytäntöihin ja etsii tilaa toimijuudelle kouluinstituution rakenteiden sisällä. Vahvasti ja lähtökohtaisesti yhteiskunnallisella diskurssillaan Demkon voi tulkita koetelleen opettajalle sallitun poliittisen toimijuuden rajoja ja rikastaneen näin "mahdollisten diskurssien" kirjoa varhaisen peruskoulujan kontekstissa.

Asiasanat: opettajuus, koulutuspolitiikka, koulutuspoliittinen toimijuus, Demko ry, Koulutyöntekijä-lehti, aktanttianalyysi

Vänskä, Annamari. 2011. QUEER + PEDAGOGIA = MAHDOTON YHTÄLÖ? *Kasvatus* 42 (5), 455–467.

Feministinen pedagogia on muuttanut yliopisto-opetusta tasa-arvoistamiseksi tuomalla naiset ja heidän kokemuksensa osaksi tiedon rakentumisen prosessia. Queer-teoria jatkaa tästä ja tuo seksuaalisuuden sekä tiedon että pedagogian näyttämölle. Queer-pedagogia keskittyy opettamaan erityisesti sulkupuolten ja seksuaalisuuksien moninaisuutta ja pyrkii tarjoamaan opiskelijoille käsitteellisiä työkaluja tietoteorian heteronormatiivisuuden purkamiseen. Tässä artikkelissa tarkastellaan queer-teorian historiaa ja sitä, miten se on muovannut sekä tietoteoriaa että pedagogiaa. Huomio kohdistetaan erityisesti Eve Kosofsky Sedgwickin ajatukseen paranoidisesta ja reparatiivisesta lukemisesta sekä Deborah Britzmanin kolmiportaiseen opettamisen malliin, joka outouttaa tiedon ja opetuksen itsestään selvinä pidetyt ja yleistävät diskurssit. Esimerkkinä paranoidisesta ja reparatiivisesta lukemisesta sekä kolmiportaisesta mallista nostetaan esille visuaalisen kulttuurin tutkimus. Analysoimalla kahta lapsia esittävää mainoskuvaa näytetään, miten queer-pedagogiaa on mahdollista tarkastella osana kuvien lukemisen traditiota ja lapsuutta koskevan heteronormatiivisen tiedon korpuksen kritiikkiä.

Asiasanat: queer, pedagogia, queer-pedagogia, outouttaminen, vikurointi, paranoidinen lukeminen, reparatiivinen lukeminen, visuaalinen kulttuuri, muotikuvan tutkimus, lapsuuden representaatiot

Ollikainen, Taru. 2011. SUOSIOPELI YLÄKOULUN INFORMAAALIN KULTTUURIN KENTÄLLÄ – TYTTÖJEN KAMPPAILUA MUKAANPÄÄSYSTÄ. *Kasvatus* 42 (5), 468–479.

Tarkastelen artikkelissa kaverisuosiota yläkoulun oppilaskulttuurin sosiaalista järjestystä rakentavana ilmiönä. Analysoin etnografisen aineiston avulla seitsemäsluokkalaisten tyttöryhmien välisten hierarkioiden luonnetta yläkoulun kontekstissa. Teoreettisesti artikkelissa sovelletaan Pierre Bourdieun (1984) kentän ja pääoman käsitteitä selvitetäessä, millaisia strategioita koulussa käytetään suosiohierarkioiden rakentamiseksi ja ylläpitämiseksi. Tyttöjen keskinäiset, suosioon kiinnittyvät erottautumiset ovat hienovaraisia ja porukoihin mukaan ottamisilla ja ulossulkemisilla kontrolloidaan hyväksyntää ja sisäänpääsyä koululuokan informaalin oppilasyhteisön kentälle. Hierarkiat eivät kuitenkaan ole täysin stabiileja: osa tytöistä asettautuu haastamaan suosiopelin ehtoja. Merkittävää on myös poikien rooli tyttöjen statuksen ja erontekojen kontrolloijina. Kyse on rakenteellisesta järjestyksestä, joka kiinnittyy esimerkiksi keskusteluihin tyttöjen välisistä ystävyyksistä ja koulukiusaamisesta.

Asiasanat: kaverisuosio, hierarkiat, tytöt, eronteot, yläkoulu, oppilaskulttuuri, etnografia

Aaltonen, Sanna. 2011. OMALLA LOMALLA. NUORTEN NÄKÖKULMIA LINTSAAMISEEN. *Kasvatus* 42 (5), 480–492.

Monet nuorten suhdetta peruskouluun kuvaavat käsitteet, kuten kouluvastaisuus, kohdistavat huomion nuoreen ja tämän ominaisuuksiin. Tässä artikkelissa analysoin koulun marginaalissa olevien nuorten suhdetta peruskouluun kuulumisen ja kiinnittymisen käsitteiden kautta, mikä mahdollistaa myös koulun ja erityisesti sen valtavirran kriittisen tarkastelun. Artikkelin aineistona ovat tukea tarjoavissa Omaura- ja Luotsi-toiminnoissa olevien helsinkiläisten yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen ja poikien kertomukset kouluvaikeuksistaan ja erityisesti luvattomista poissaoloistaan eli lintsamisesta. Analyysissäni kysyn, miten nuoret perustelevat poissaolojaan ja minkälaisen kuvan perustelut antavat koulun kulttuureista. Nuorten näkökulman tarkastelussa tulee esille, että yksilön kouluvastaisuutena näyttäytyvässä lintsamisessa kyse ei ole välttämättä kurittomuuden tietoisesta valitsemisesta, vaan nuoren ja koulun suhteesta, ohipuhumisesta sekä vertais- ja koulukulttuuriin kytkeytyvistä yhteisöllisyyden ja irrallisuuden kokemuksista. Nuoret perustelevat lintsamistaan koulusta yhtäältä henkilökohtaisella asenteellaan ja sillä, että he eivät ole kiinnostuneita tai eivät jaksakaan käydä koulua, mutta toisaalta he kohdistavat kritiikkiä myös kouluun aggressiivisena tai välinpitämättömänä instituutiona. Vaikka nuorten kerrontaa voi pitää puolueellisena, yksilön vastuuta korostavassa ilmapiirissä tätä nuorten kykyä asettaa kokemuksensa yksilöä laajempaan kontekstiin voisi pitää myös myönteisenä koulun kipupisteiden tarkentajana. Koulun haasteena on luoda yhteisöllisyyttä ja mukaan ottavaa koulukulttuuria, joka tunnistaa nuorten elämän monimuotoisuuden.

Asiasanat: nuoret, marginaalisuus, luvattomat poissaolot, lintsaminen, kuuluminen